

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

52-2

Brno 2011

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 52
Volume 52

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Olga Lečbychová, Marián Mazuch,
Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Adresa redakce
Adress

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@iabrno.cz
Internet: <http://www.iabrno.cz>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 806/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2011

Náklad 450 kusů

Časopis je na seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2011 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Resumé

Mokrá-Horákov (Kataster Mokrá, Bez. Brno-venkov), „Studénčný žleb“. Spätmittelalter, Neuzeit. Kalkofen, Siedlung. Rettungsgrabung.

MOSTKOVICE (OKR. PROSTĚJOV)

Údolní nádrž Plumlov, Zlechovský mlýn. Středověk, novověk. Záchraný výzkum.

V měsících červenci a srpnu 2010 provedli pracovníci prostějovského pracoviště Ústavu archeologické památkové péče Brno, v. v. i., archeologický výzkum zbytků Zlechovského mlýna, téměř 70 let ukrytých pod hladinou Plumlovské přehrady. Po vypuštění údolní nádrže, v souvislosti s jejím čištěním, byly chabé pozůstatky někdejší stavby identifikovány na vnější straně hráze stejnojmenného rybníka, rovněž ukryté pod hladinou přehrady (obr. 85, 86).

Mlýn byl stržen před napouštěním přehrady v roce 1932. Nejstarší písemné zprávy z jeho historie sahají k roku 1538, kdy Jan z Pernštejna předal do vlastnictví města Prostějova dva rybníky, Valchovský (pozdější Stichovický) a Zlechovský, včetně mlýna Zlechova, ležícího mezi nimi. V roce 1912 byl mlýn vykopen pro stavbu zmíněné přehrady, ale sloužil dál jako výletní místo a hostinec. Výzkum se soustředil na viditelné zbytky někdejšího areálu mlýna, přičemž se podařilo odkrýt obvodové zdivo stavby s několika místnostmi, z nichž pouze v případě prostoru přiléhajícího k výpusti lze usuzovat, že se jednalo o mlýnici. Nejasného určení je rovněž kamenný základ stavby, zapuštěný do hráze rybníka. Zachyceno bylo několik stratigrafických situací, ale žádná z nich neposunula stavební vývoj mlýna pod hranici druhé poloviny 19. století. Starobylost místa je doložena zlomky reliéfních renesančních kachlů (obr. 84), pocházejících přibližně z doby první písemné zprávy, několika gotickými cihlami a fragmentem okruží větší nádoby z konce 14., eventuálně počátku 15. století. Tyto předměty posouvají dobu založení mlýna hluboko před první písemnou zmínku. V Z části zkoumané plochy se podařilo zachytit sled vrstev s pravěkou (kultura lužických popelnicových polí, doba římská) a raně středověkou keramikou. Jednalo se pouze o menší zlomky nádob, přemístěné z výše položených partií levobřežní terasy říčky Hlouchely.

Miroslav Šmíd

Resumé

Mostkovice (Bez. Prostějov), Staubecken Plumlov, Zlechov. Wassermühle. Mittelalter, Neuzeit. Rettungsgrabung.

NEMILE U ZÁBŘEHU (K. Ú. FILIPOV U ZÁBŘEHU, OKR. ŠUMPERK).

Tvrz, budova č. p. 54. Vrcholný středověk. Tvrz. Záchraný výzkum.

Archeologický dohled při pozemkových úpravách a budování drenáží kolem objektu bývalé renesanční tvrze Kryštofa Hubercka z Belnsdorfu v obci Nemile (asi 2 km

Obr. 84. Mostkovice. Torzo kamenného kachle.

Abb. 84. Mostkovice. Fragment eines Ofenkachels.

Obr. 85. Mostkovice. Pohled na zkoumanou plochu od severu.

Abb. 85. Mostkovice. Blick auf die Grabungsfläche von Norden.

Obr. 86. Mostkovice. Pohled na zkoumanou plochu od jihu.

Abb. 86. Mostkovice. Blick auf die Grabungsfläche von Süden.

JZ od Zábřehu), na pozemku p. č. 65 (ovšem k. ú. Filipov u Zábřehu), průběžně probíhá již od r. 2007 (Halama 2008).

V roce 2009 probíhala dokumentace výkopu pro drenáž podél S strany budovy, kromě recentních a novověkých vrstev bylo přímo v profilech zaznamenáno také několik fragmentů vrcholně středověké keramiky.

V dubnu 2010 v rámci snižování terénu taktéž před S stranou budovy našel J. Schoffer železnou hlavici palcátu diamantového typu (14. století). Místo nálezu bylo posléze ověřováno drobnou archeologickou sondáží, byl zachycen menší zahloubený objekt s kousky mazanice a fragmenty keramiky datovatelné do 2. pol. 13.–1. pol. 14. stol.

Další archeologický odborný dohled byl proveden z důvodu výkopů základových pasů pro stavbu rodinného domu J od zmiňovaného památkového objektu. V profilech a půdorysech byly zaznamenány různé vrstvy svědčící o přemístění ování zeminy a úpravách terénu, v jednom místě snad nějaký žlabovitý či příkopovitý útvar. Archeologicky datovatelného materiálu však bylo získáno velmi málo.

Zjištěné vrcholně středověké sídlištní aktivity tak nahrazují chybějící písemné prameny. Závažný je především nález hlavice palcátu, který by mohl svědčit o významu místa ještě před založením renesanční tvrze.

Jakub Halama

Literatura

Halama, J. 2008: Nemile (k. ú. Filipov u Zábřehu, okr. Šumperk). *Přehled výzkumů* 49, 419–420.

Resumé

Nemile u Zábřehu (Kataster Filipov u Zábřehu, Bez. Šumperk), g (Parz. Nr. 54). Hochmittelalter, Neuzeit. Feste. Rettungsgrabung.

NĚMČICE NAD HANOU (OKR. PROSTĚJOV)

Komenského náměstí, kostel sv. Máří Magdalény, p. č. 82. Středověk, novověk. Kostel, městečko. Záchranný výzkum.

V souvislosti s prováděním plánovaného projektu obnovy podlah v lodi kostela sv. Máří Magdalény v Němčicích nad Hanou se v srpnu a září 2010 uskutečnil záchranný archeologický výzkum. Sledovaný prostor se nachází na Komenského náměstí (p. č. 82) v J části historického jádra města v nadmořské výšce 202 m.

Němčice jsou poprvé připomínány v roce 1406 jako součást kojetínského panství pražského arcibiskupa. Roku 1563 obdržely statut městečka. Předpokládané středověké stáří němčického kostela není doloženo písemnými prameny. První zmínka o faře je až z roku 1544. Ve 2. polovině 16. a na počátku 17. století byla střídavě obsazována katolickými a nekatolickými faráři a roku 1635 byla již trvale katolická. Za třicetileté války fara zanikla a obnovena byla roku 1652. Starší kostel měl být zničen Tatary v roce 1663. Po tomto roce byl obnoven jako jednolodní stavba s odsazeným, trojboce uzavřeným presbytářem, k jehož J straně přiléhá sakristie s oratořív v patře. Po polovině 18.

století byly přistaveny boční kaple a vestavěna hudební kruchta. Severně v těsné blízkosti kostela stojí mohutná hranolová zvonice s představeným schodištěm do prvního patra. Kostel byl společně se zvonicí roku 1889 opraven. Hřbitov kolem kostela byl zrušen již před rokem 1833 a roku 1900 byl na jeho místě založen park (Kuča 2000, 293–296; Samek 1999, 659–660).

Archeologicky byly sledovány zemní práce související s pokládkou nové dlažby. Vzhledem k požadavku zachování běžného chodu kostela byla dlažba vyměněna nejprve v S části, poté byl stejný postup uplatněn i v J části lodi kostela. V místech vstupů do bočních kaplí, kde došlo v 18. století k druhotným průrazům obvodového zdiva lodi kostela, byly položeny sondy, které měly ověřit předpokládaný průběh zdiva kostela před barokními úpravami.

Práce započaly odstraněním svrchní betonové dlažby pravděpodobně z 1. poloviny 20. století (s. j. 900). Pod následnou vyrovnávací vrstvou byla odkryta dlažba z pískovcových kvádrů 60×60×8 cm (s. j. 901), která původně pokrývala celý prostor lodi vyjma podkruchtí, později byla ale v některých místech nahrazena cihlovou dlažbou. V Z části kostela pod kruchtou byla ve stejné úrovni odkryta dlažba z cihlových dlaždic 30×30×2,5 cm (s. j. 904). Přibližně uprostřed kostela, v úrovni bočních oltářů, byl v kamenné dlažbě odkryt obdélný kvádr (160×74 cm) s hladkým lemem po obvodu (tl. 6 cm), který zakrýval později odkrytou hrobovou jámu (s. j. 503). V severní i jižní boční kapli se v úrovni kamenné dlažby nacházela dlažba cihlová.

Pod kamennou dlažbou se nacházela další vyrovnávací vrstva. Při začistění povrchu sníženého terénu v lodi na niveletě –0,27 m od původní podlahy se ve V části kostela objevily obrysy 5 obdélných jam, pravděpodobně hrobů (s. j. 501–504 orientovány západovýchodně, s. j. 505 severojižně). Ve střední části lodi byly odkryty tři čtvercové cihlové základy (55×55 cm, s. j. 910–912), jejichž funkce je nejasná. Před presbytářem a při J boční kapli byla ve fragmentech zachována starší cihlová dlažba (s. j. 908).

Při obou vstupech do bočních kaplí byly položeny drobné sondy pro zjištění případných středověkých konstrukcí kostela (S1, S3). Sondy byly položeny ve směru V–Z, podélně s obvodovým zdivem lodi. V barokních průřezích obvodového zdiva kostela bylo odkryto středověké zdivo S a J stěny kostela s jeho původním SZ a JZ nárožím (s. j. 903, síla zdi 1,3 m). Navazující zdivo Z průčelí středověkého kostela však bylo při barokní přestavbě strženo a vybrán byl i jeho základ. Proto jsme jej pozorovali již jen jako negativ s. j. 500 vyplněný stavební sutí (s. j. 108) směřující severojižně. Severní stěna středověkého kostela se dochovala v průchodu do boční kaple částečně i v nadzemním zdivu. Pozorována na ní byla interiérová úprava (středověká omítka) a stopy požáru (ohořelý líc zdiva).

Sondou S2 položenou 3,10 m od vnitřního líce S stěny kostela a 8,90 m od vnitřního líce Z stěny kostela (40×60 cm) měla být zjištěna stratifikace v interiéru středověkého kostela a případně starší dlažby. Pod kamennou dlažbou s. j. 901 bylo zjištěno několik dlíčích ulehých (snad pochůzných) úrovní (s. j. 104, 106), střídaných vrstvami dorovnávek (s. j. 102, 103). V hloubce 0,54 cm od původního povrchu (betonová dlažba s. j. 900) byla od-